

Számvitel I.

7. előadás

Értékpapírok

Időbeli elhatárolások

Dr. habil Borbély Katalin
egyetemi docens

Ismétlés

Követelések - Pénzeszközök

fogalma

fajtái

jellemző gazdasági eseményeik

értékelésük (devizás követelések)

bekerülési érték - mérlegérték

A befektetett pénzügyi eszközök fogalma

Más vállalkozásban tartósan lekötött

- ***hitelviszonyt*** vagy
- ***tulajdonviszonyt*** megtestesítő eszközök, amelyek elsődleges célja a
- **tartós jövedelemszerzés és/vagy**
- **befolyásolás.**

Befektetett pénzügyi eszközök megjelenése a mérlegben

A/III. Befektetett pénzügyi eszközök (17-19.)

1. Tartós részesedés kapcsolt vállalkozásban (171.)
2. Tartósan adott kölcsön kapcsolt vállalkozásban (191.)
3. Tartós jelentős tulajdoni részesedés (172.)
4. Tartósan adott kölcsön jelentős tulajdoni részesedési viszonyban álló vállalkozásban (192.)
5. Egyéb tartós részesedés (173.)
6. Tartósan adott kölcsön egyéb részesedési viszonyban álló vállalkozásban (193.)
7. Egyéb tartósan adott kölcsön (194-196.)
8. Tartós hitelviszonyt megtestesítő értékpapír (18.)
9. Befektetett pénzügyi eszközök értékhelyesbítése (177.)
- (10. Befektetett pénzügyi eszközök értékelési különbözete)

Értékpapírok fogalma

- Az értékpapírok
  - egyrészt más (külső) vállalkozásban – **rövid távra lekötött – hitelviszonyt vagy tulajdonviszonyt** megtestesítő eszközök, amelyek elsődleges célja a **rövid távú jövedelemszerzés**,
  - másrészt ide tartoznak a visszavásárolt saját részvények és saját üzletrészek is.

Értékpapírok megjelenése a mérlegben

B/III. Értékpapírok

1. Részesedés kapcsolt vállalkozásban (371.)
2. Jelentős tulajdoni részesedés (372.)
3. Egyéb részesedés (373.)
4. Saját részvények, saját üzletrészek (374.)
5. Forgatási célú hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok (375.)
(5. Értékpapírok értékelési különbözete)

Értékelési és egyéb feladatok a folyamathoz illetve

1. Bekerüléskor

- MINŐSÍTÉS!
- a bekerülési érték megállapítása

2. Értékelés a kikerülésig

- a mindenkori mérlegérték megállapítása
- az esetleges értékhelyesbítések megállapítása
- MINŐSÍTÉS!

3. Kikerüléskor

- a számviteli nyilvántartásokból kivezetett értékpapírok könyv szerinti értékének megállapítása

A bekerülési érték megállapítása

- **Tartós részesedéseknél**

- Általános esetben:

VÉTELÁR

+ Bizományosi díj

+ Vételi opció díja

- ***közvetlen irányítást biztosító részesedéscsomag beszerzés esetén:***

- ha pozitív vagy negatív üzleti vagy cégérték keletkezik, akkor a „piaci” érték jelenti a bekerülési értéket

- **„Nem tartós” részesedéseknél**

VÉTELÁR

ÉS LEHETŐSÉGGÉNT

+ Bizományosi díj

+ Vételi opció díja

a bizományosi díjat, vételi opció díját NEM KÖTELEZŐ AKTIVÁLNI, DE ELHATÁROLHATÓ

Példa (részeseedés vásárlása)

- Az **Részvényvásárló** Kft. részvényvásárlásával kapcsolatban a következő információkat ismeri:
  - Beszerzett mennyiség 1 db
  - Vételár 1 000
  - Bizományosi díj 5

Feladat:

- Könyveljük a részvényvásárlással kapcsolatos gazdasági eseményeket a következő variációkban!
  - 1. variáció befektetési célú beszerzés
  - 2. variáció spekulációs célú beszerzés
    - 2.1 variáció bizományosi díjat **aktiválja**
    - 2.2 variáció bizományosi díjat **NEM aktiválja**
    - 2.3 variáció bizományosi díjat **NEM aktiválja, DE elhatárolja**

Megoldás 1. variáció

17. Tartós részesedések

<hr/>	
1/1 1 000	
1/2 5	

384. Elszámolási betét

<hr/>	
E: 1 006	1/1 1 000
	1/2 5

Tartós részesedéseknél a bizományosi díjat **kötelező**
aktiválni!

Értékelés bekerüléskor

Bekerülési érték megállapítása

Kötvényeknél

VÉTELÁR

- vételárban elismert kamat

Diszkont értékpapíroknál

- Elsődleges forgalomban:
  - Kibocsátási érték
- Másodlagos forgalomban
  - Vételár

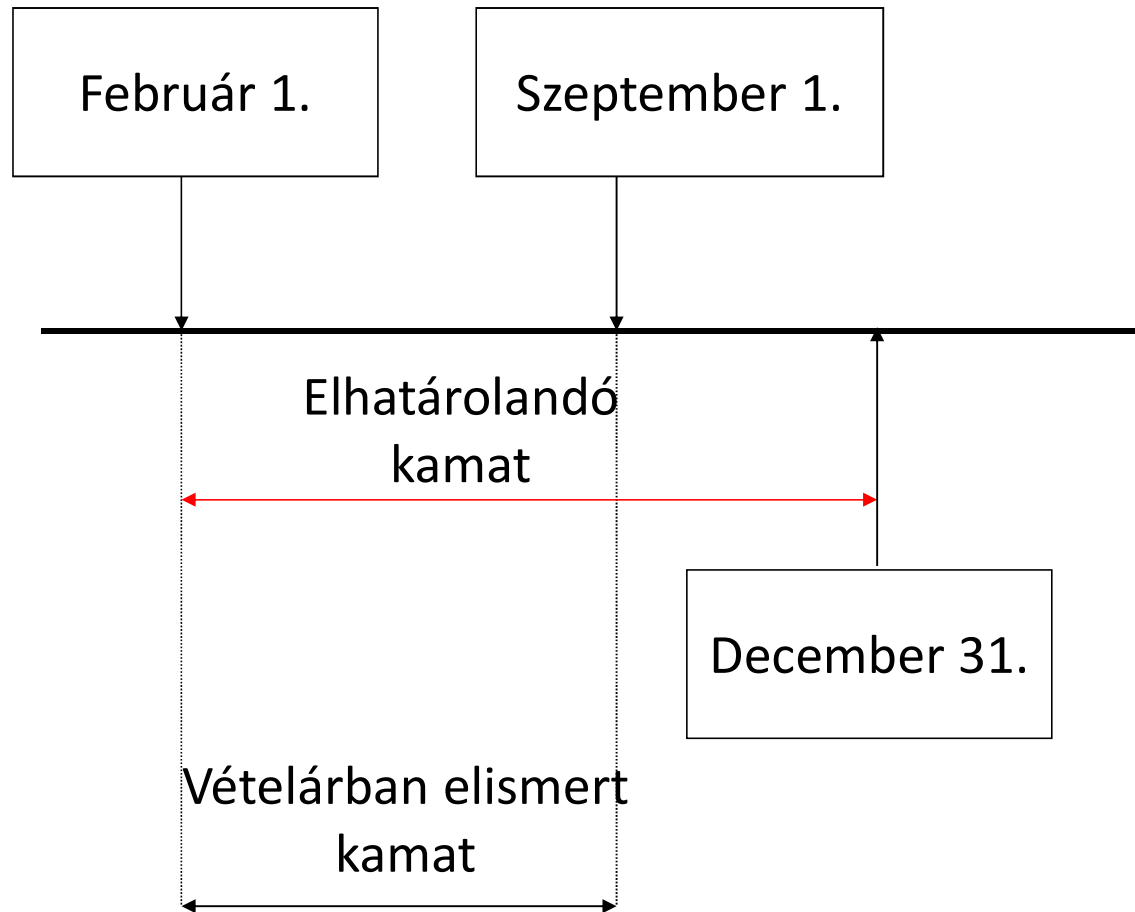
Példa (Kötvény vásárlás)

- A „**Kötvényvásárló**” Kft. kötvény vásárlásával kapcsolatosan a következő információkat ismeri:
  - Mennyiség 50 db
  - Névérték 10 EFt/db
  - Vételi árfolyam 110 %
  - Kamat 12 %
  - Kamatfizetés évente
  - Vásárlás időpontja 2X10.09.01.
  - Kibocsátás időpontja: 2X10.02.01.

Feladat:

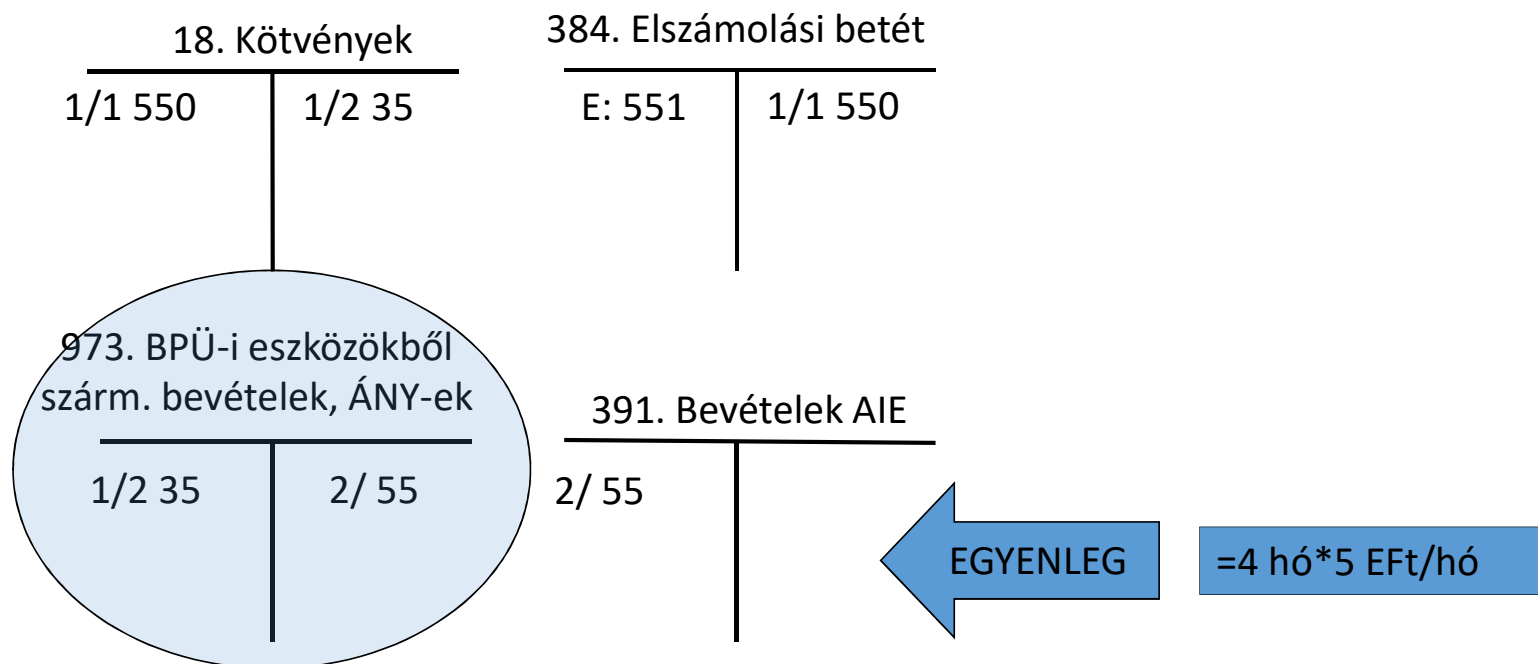
Állapítsuk meg a kötvények bekerülési értékét, majd könyveljük a tárgyévi gazdasági eseményeket!

A megoldás előkészítése

Megoldás

- Vételár= $50 \text{ db} * 10 \text{ Eft/db} * 110 \% = 550 \text{ Eft}$
- Vételárban elismert kamat= $50 \text{ db} * 10 \text{ Eft/db} * 12 \% * (7 \text{ hó}/12 \text{ hó}) = 35 \text{ Eft}$
- Bekerülési érték= $550 - 35 = 515 \text{ Eft}$
- Tárgyévre járó kamat= $50 \text{ db} * 10 \text{ Eft/db} * 12 \% * (11 \text{ hó}/12 \text{ hó}) = 55 \text{ Eft}$

Példa (kötvény értékesítés)

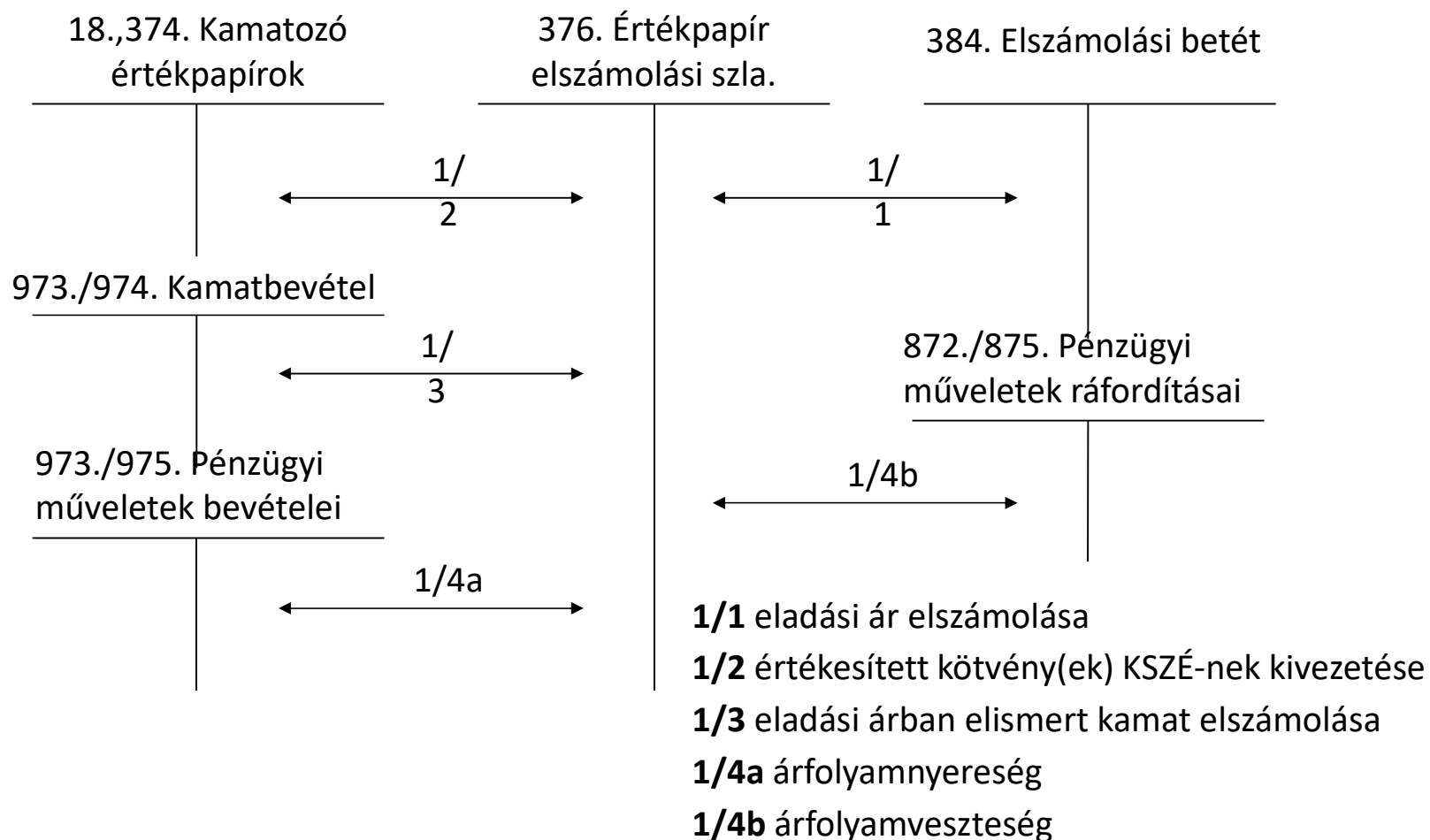
A **Kötvényértékesítő Kft. tartós** kötvényeinek értékesítésével kapcsolatosan a következő információkat ismeri:

- értékesített kötvények könyv szerinti értéke 185 EFt
- értékesített kötvények eladási ára
  - a) eset 220 EFt
  - b) eset 180 EFt
- értékesített kötvények névértéke 200 EFt
- Értékesítés időpontja 2X2X. október 1.
- Kamat 12 %
- Kamatfizetés minden év május 1.

Feladat:

Mutassuk be az értékesítés könyvviteli elszámolását!

Kötvények értékesítésének könyvviteli elszámolás

Kamatozó értékpapír értékesítési eredményének
levezetése a) eset

Eladási árban elismert kamat meghatározása:

$$=200 \text{ EFt} * 12 \% * (5 \text{ hó} / 12 \text{ hó}) = 10 \text{ EFt}$$

Eladási ár (1)	220
<u>-könyv szerinti érték(2)</u>	<u>185</u>
<i>Eredmény (3)=(1)-(2)</i>	<i>+35</i>
<u>-eladási árban elismert kamat (4)</u>	<u>10</u>
<i>Árfolyamkülönbözet (5)=(3)-(4)+25</i>	

Kamatkozó értékpapír értékesítési eredményének
levezetése b) eset

Eladási ár (1)	180
<u>-könyv szerinti érték(2)</u>	<u>185</u>
<i>Eredmény (3)=(1)-(2)</i>	<i>- 5</i>
<u>-eladási árban elismert kamat (4)</u>	<u>10</u>
<i>Árfolyamkülönbözet (5)=(3)-(4)- 15</i>	

Megoldás a) eset

18. Kötvények	
E: 185	1/2 185

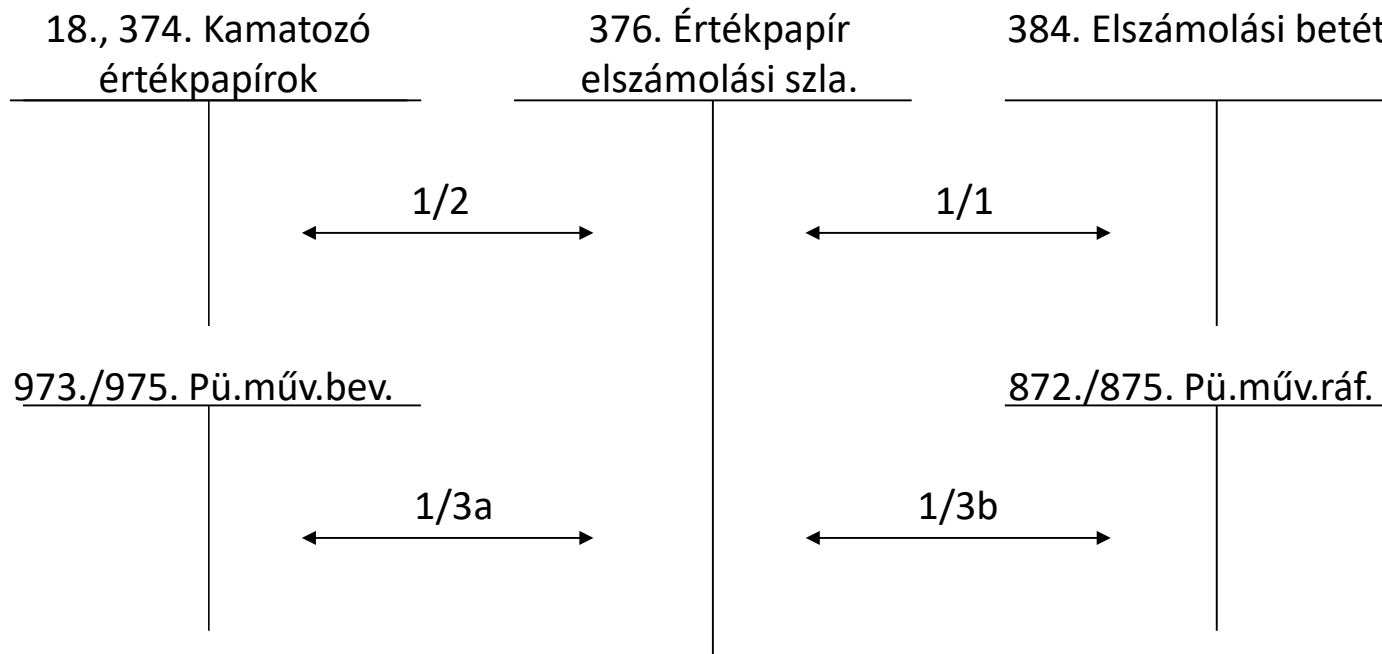
376. ÉP elszámolási számla	
1/2 185	1/1 220
1/3 10	
1/4 25	

384. Elszámolási betét	
1/1 220	

973. BPÜ-i eszközökből szárm. bevételek, ÁNY-ek	
	1/3 10
	1/3 25

Hitelviszonyt megtestesítő kamatozó értékpapír törlesztése, beváltása

1/1 kapott törlesztő részlet elszámolása

1/2 törlesztő részletre jutó KSZÉ kivezetése

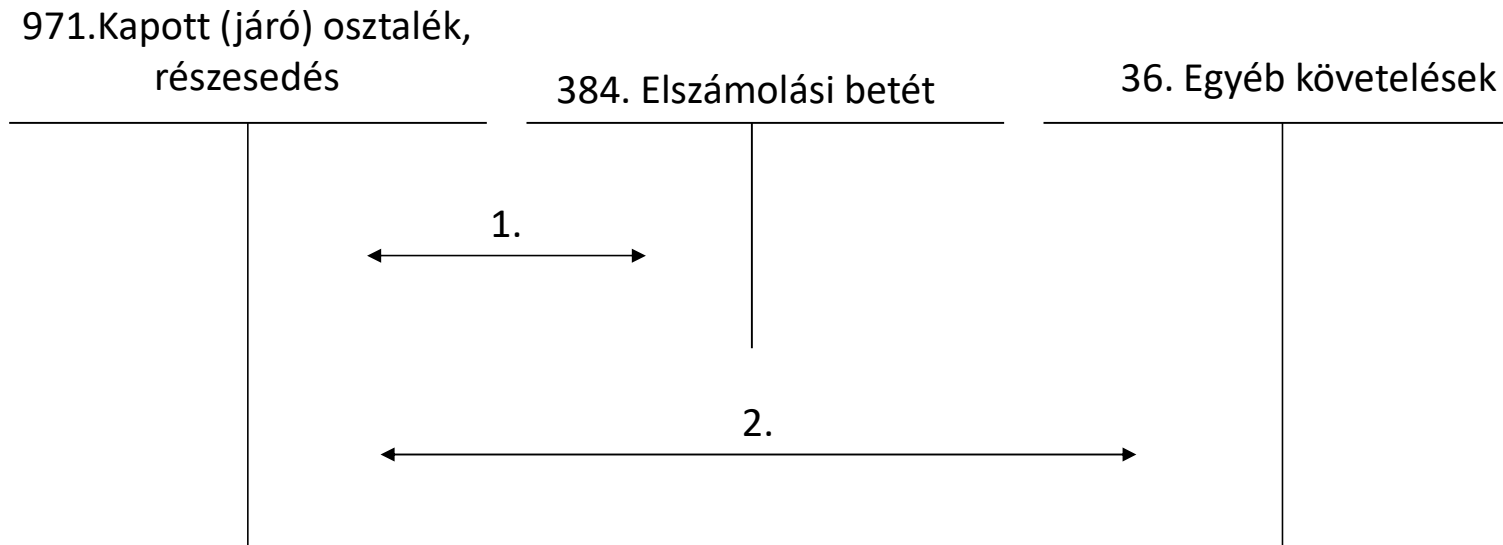
1/3a árfolyamnyereség

1/3b árfolyamveszteség

Az értékpapírok értékesítésénél használt számlaszámok összefoglalása

Megnevezés	ÁNY	ÁV	kamat	osztalék
tartós részesedés	972	871	-	971
forgatási célú részesedés	975	875	-	971
befektetési célú kötvény	973	872	973	-
forgatási célú kötvény	975	875	974	-

Részesedések hozamának elszámolása

1/ kapott osztalék

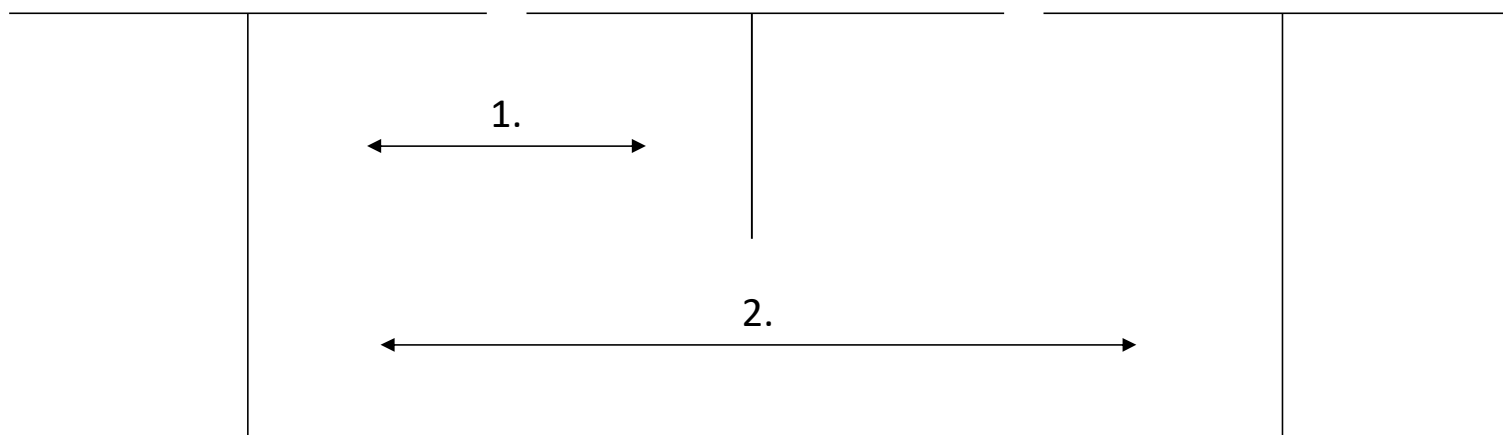
2/ tárgyévre jóváhagyott, a fordulónapig ismertté vált osztalék

Kötvények hozamának elszámolása

973. BPÜ-i eszközökből szárm.
bevételek, ÁNY-ek/ 974. Egyéb
kapott (járó) kamatok és
kamatjellegű bevételek

384. Elszámolási betét

391. Aktív időbeli
elhatárolások

1/ kapott kamat

2/ tárgyévre járó kamat elhatárolása

Értékelés a kikerülésig

A mindenkori **mérlegérték megállapítása:**

+ Bekerülési (beszerzési) érték (KSZÉ)

- Értékvesztés

+ Értékvesztés visszaírása

± Devizában fennálló részesedések mérlegfordulónapi értékeléséből
származó jelentős árfolyamkülönbözlet

= **Mérlegérték**

Részesedések értékvesztése

A gazdasági társaságban lévő **tulajdoni részesedést jelentő befektetésnél** - függetlenül attól, hogy az a forgóeszközök, illetve a befektetett pénzügyi eszközök között szerepel - **értékvesztést kell elszámolni, a befektetés könyv szerinti értéke és piaci értéke közötti – veszteségjellegű - különbséget összegében, ha ez a különbség tartósan mutatkozik és jelentős összegű.**

Ha a mérlegkészítéskori **piaci érték tartósan és jelentősen magasabb, mint a befektetés könyv szerinti értéke**, akkor a különbséggel a korábban elszámolt **értékvesztést csökkenteni kell. Az értékvesztés visszaírásával a befektetés könyv szerinti értéke nem haladhatja meg az eredeti beszerzési értéket.**

Piaci érték meghatározásakor figyelembe kell venni:

- Az adott társaság piaci megítélését, a **piaci megítélés tendenciáját, osztalékkal csökkentett tőzsdei, tőzsdén kívüli árfolyamát** és annak tartós tendenciáját,
- megszűnő társaságnál a **várhatóan megtérülő összeget,**
- a gazdasági társaság **saját tőkéje és a jegyzett tőkéje, illetve a befektetés könyv szerinti értéke és névértéke arányát.**

Példa (részeseadás értékelése)

- Az **Részvényértékelő** Zrt. részeseadásainak értékeléséhez a következő információkat ismeri:
  - „XY” üzletrészek
    - könyv szerinti értéke 80 E Ft
    - névértéke 100 E Ft
    - a befektetést élvező cég mérlegadatai alapján a saját tőke/jegyzett tőke arány
      - a) eset 70%
      - b) eset 86%
  - „OPT” részvények
    - Mennyisége 100 db
    - Könyv szerinti értéke 8 200 Ft/db
    - Árfolyamérték 7 000 Ft/db

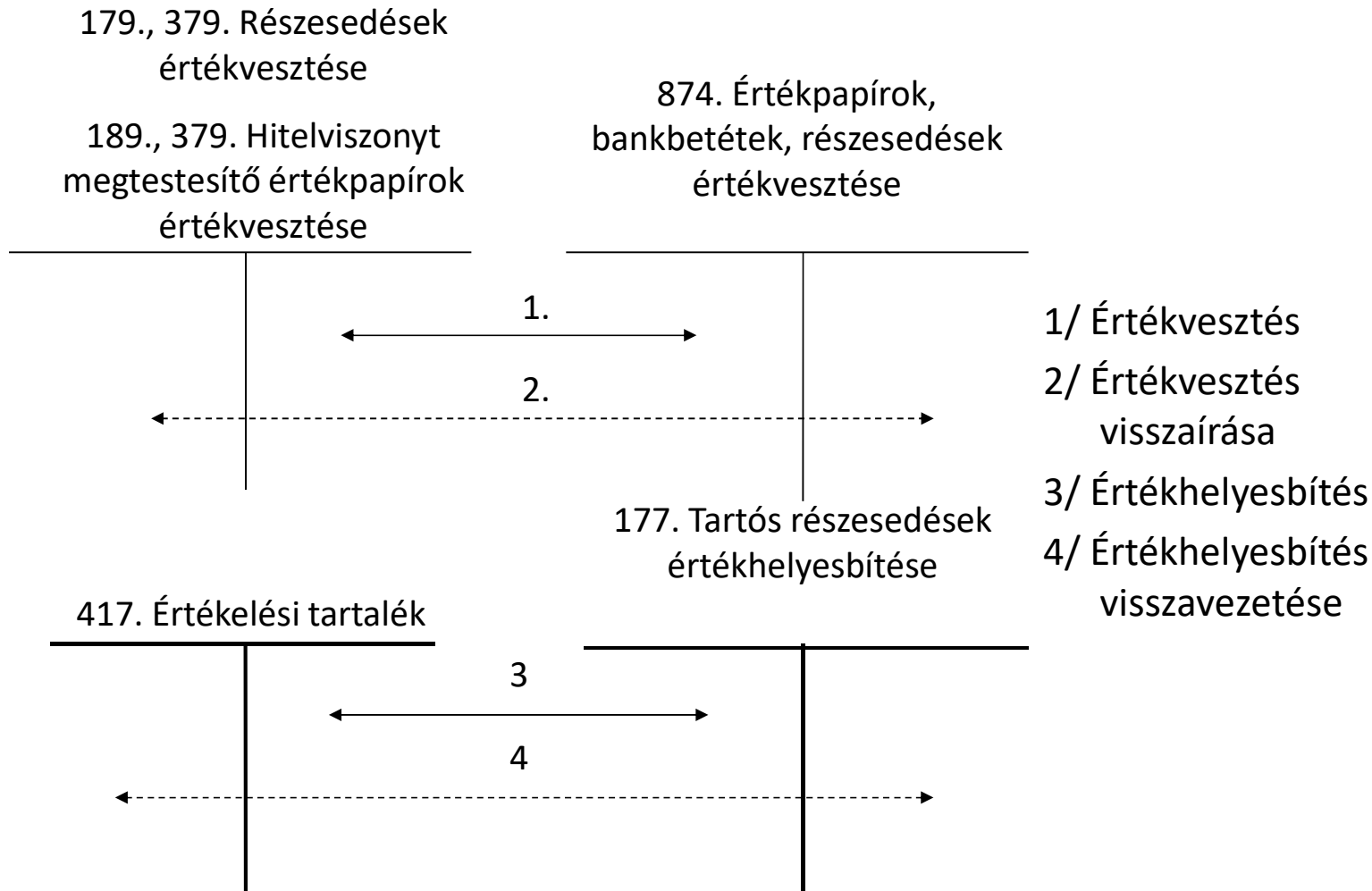
Feladat:

- Értékeljük a vállalkozás üzletrészeit és könyveljük az értékeléssel összefüggésben felmerülő tételeket, ha feltételezzük, hogy a különbözések jelentősek és a tendencia tartós!

Megoldás

- „XY” üzletrészek a) eset
  - Könyv szerinti érték=80 E Ft
  - „számított” piaci érték=100 E Ft*70 %=70 E Ft
  - Különbözet=10 E Ft értékvesztés
  - Könyvviteli elszámolás:
    - T 874. PM ráfordításai-K 179. Részesedések értékvesztése
- „XY” üzletrészek b) eset
  - Könyv szerinti érték=80 E Ft
  - „számított” piaci érték=100 E Ft*86 %=86 E Ft
  - Különbözet=6 E Ft „esetleges” értékhelyesbítés
  - Könyvviteli elszámolás:
    - T 177. Részesedések ÉH-e-K 4171. Értékelési tartalék
- „OPT” részvények
  - Könyv szerinti érték=100 db*8,2 E Ft/db=820 E Ft
  - piaci érték=100 db*7 E Ft=700 E Ft
  - Különbözet=120 E Ft értékvesztés
  - Könyvviteli elszámolás:
    - T 874. PM ráfordításai-K 179. Részesedések értékvesztése

Értékpapírok értékelésével kapcsolatos könyvviteli elszámolások

Saját részvények, üzletrészek

Kft. esetében:

- A társaság a saját üzletrészét ellenérték fejében a törzstőkén felüli vagyona terhére szerezheti meg.
- A társaság saját üzletrészét nem szerezheti meg ellenérték fejében, ha osztalék fizetéséről sem határozhatna.
- A társaság saját üzletrészeinek alapjául szolgáló törzsbetétek összege nem haladhatja meg a törzstőke ötven százalékát.
- A társaságot a saját üzletrész után osztalék nem illeti meg. A saját üzletrészre eső osztalékot az osztalékra jogosult tagok között törzsbetétek arányában kell felosztani.
- A társaság által ellenérték fejében megszerzett üzletrészt a vásárlástól számított egy éven belül a társaság köteles elidegeníteni, a tagoknak törzsbetétek arányában térítés nélkül átadni vagy a törzstőke-leszállítás szabályainak alkalmazásával bevonni.

Rt. esetében

- A részvénytársaság az alaptőke huszonöt százalékát meg nem haladó mértékben megszerezheti az általa kibocsátott részvényeket.
- A részvénytársaság saját részvényeit ellenérték fejében akkor szerezheti meg, ha az osztalékfizetés feltételei fennállnak. A saját részvények ellenértékét a társaság az osztalékként kifizethető vagyon terhére fizetheti ki.
- A saját részvényre eső osztalékot az osztalékra jogosult részvényeseket megillető részesedésként kell - részvényeik névértékének arányában - számításba venni.

Visszavásárolható tulajdonosi részesedés megszerzésének feltétele a Sztv. alapján

39. § (5) A saját részvény, a saját üzletrész, továbbá a visszaváltható részvény **visszavásárlásának** (megszerzésének) – a más jogszabályban előírtakon túlmenően – **az is feltétele**, hogy azok visszavásárlására (megszerzésére)

a) a **legutolsó beszámolóval lezárt üzleti év mérlegében kimutatott adózott eredménnyel kiegészített szabad eredménytartalék osztalékként, részesedésként, kamatozó részvény kamataként figyelembe nem vett összege** vagy

b) a 21. § szerinti **közbenső mérlegben** (illetve egyéb, az alapul szolgáló beszámoló mérlegében) **kimutatott – osztalékelőlegként figyelembe nem vett – adózott eredménnyel kiegészített szabad eredménytartalék összege**

fedezetet nyújtson úgy, hogy a lekötött tartalékkal, a pozitív értékelési tartalékkal, továbbá a visszavásárlás (a megszerzés) értékével csökkentett saját tőke összege nem csökken a jegyzett tőke összege alá.

Miért kell lekötöni a visszavásárolt saját részesedések visszavásárlási értékét az eredménytartalékból?

A várható saját tőke csökkenés összegét (= a visszavásárolható saját részvények, saját üzletrészek, továbbá a visszaváltható részvény visszavásárlási értékét) az eredménytartalékból a lekötött tartalékba kell helyezni, hogy ne legyen halmozott saját tőke veszteség.

Időbeli elhatárolások

Az időbeli elhatárolások

fogalma

- az összemérés és az időbeli elhatárolás elvét biztosító
- a megbízható valós összképet – különösen az eredményt – pontosító elszámolások

az
eredményre
gyakorolt
hatás
szerint

- **Aktív*** időbeli elhatárolások - eredményt növelő
- **Passzív**** időbeli elhatárolások - eredményt csökkentő

- *Aktív időbeli elhatárolások – Aktívák/Eszközök része
- **Passzív időbeli elhatárolások – Passzívák/Források része

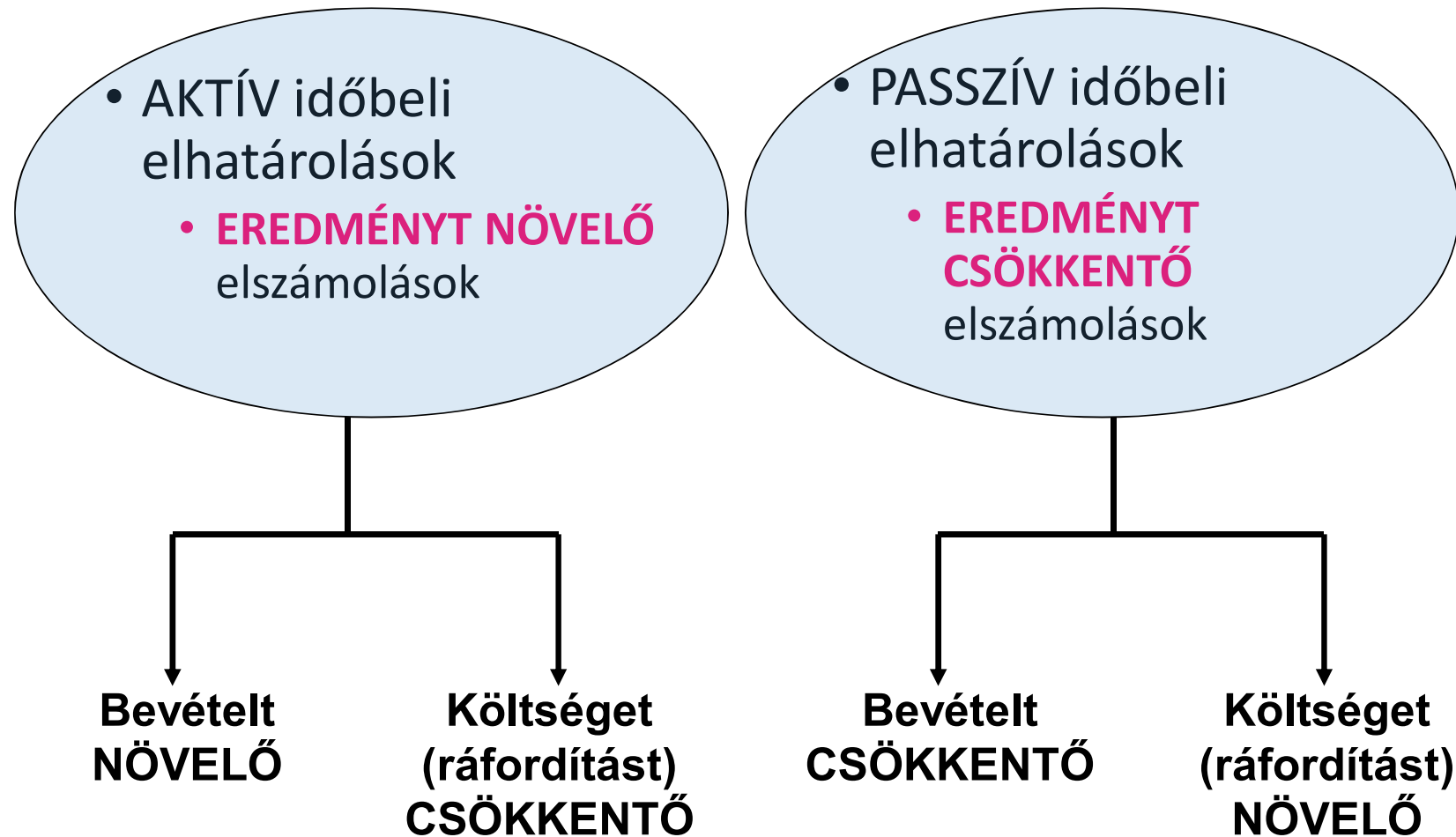
Kapcsolódó alapelvek

Az adott időszak eredményének meghatározásakor a tevékenységek adott időszaki teljesítéseinek elismert bevételeit és a bevételeknek megfelelő költségeit (ráfordításait) kell számításba venni, függetlenül a pénzügyi teljesítéstől. A bevételeknek és a költségeknek ahhoz az időszakhoz kell kapcsolódniuk, amikor azok gazdaságilag felmerültek. **(összemérés elve)**

Az olyan gazdasági események kihatásait, amelyek két vagy több üzleti évet is érintenek, az adott időszak bevételei és költségei között olyan arányban kell elszámolni, ahogyan az az alapul szolgáló időszak és az elszámolási időszak között megoszlik. **(időbeli elhatárolás elve)**

Időbeli elhatárolások csoportosítása

Eredménytényezők: költség/ráfordítás (-), bevétel +

Megjelenése a mérlegben

C. Aktív időbeli elhatárolások (39.)

1. Bevételek aktív időbeli elhatárolása (391.)
2. Költségek, ráfordítások aktív időbeli elhatárolása (392.)
3. Halasztott ráfordítások (393.)

G. Passzív időbeli elhatárolások (48.)

1. Bevételek passzív időbeli elhatárolása (481.)
2. Költségek, ráfordítások passzív időbeli elhatárolása (482.)
3. Halasztott bevételek (483.)

Az időbeli elhatárolások könyvviteli elszámolása

AKTÍV időbeli elhatárolások könyvviteli elszámolása:

- A/1 Bevételek aktív időbeli elhatárolása
T 391. Bevételek AIE – K 9. Bevételek
- A/2 Költségek, ráfordítások aktív időbeli elhatárolása
T 392. Költségek, ráfordítások AIE – K 5. Költségek/8. Ráfordítások

PASSZÍV időbeli elhatárolások könyvviteli elszámolása:

- P/1 Bevételek passzív időbeli elhatárolása
T 9. Bevételek – K 481. Bevételek PIE
- P/2 Költségek, ráfordítások passzív időbeli elhatárolása
T 5. Költségek/8. Ráfordítások – K 482. Költségek, ráfordítások PIE

Példa 1

A „**Kölcsön - ADÓ**” Zrt. tárgyév november 1-jén 1 000 E Ft kölcsönt nyújt „**Kölcsön - KÉRŐ**” Kft.-nek. A kölcsönszerződésből a következő kiemelt információkat ismeri:

- futamidő 5 év
- törlesztés a futamidő végén egy összegben
- kamat 12 % évente
- kamatfizetés évente.

Feladat:

Könyveljük a tárgyévi és a tárgyévet követő évi gazdasági eseményeket mindkét vállalkozásnál!

Megoldás „Kölcsön – ADÓ” Zrt.-nél

TÁRGYÉV

194. Adott kölcsönök		384. Elsz. betét	
1/ 1 000		E: 1 001	1/ 1 000

391. Bevételek AIE		973. BPÜ-i eszközöl szárm bev, ÁNY	
3/ 20			2/ 20

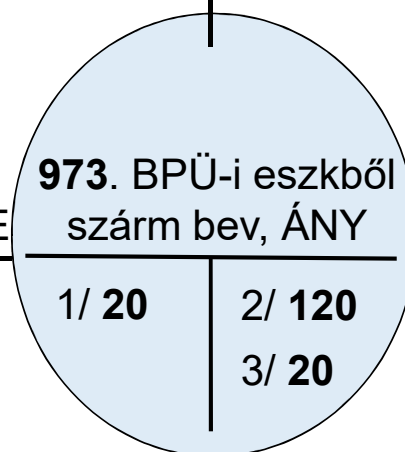
1 000 EFt*12 %*(2 hó/12 hó)

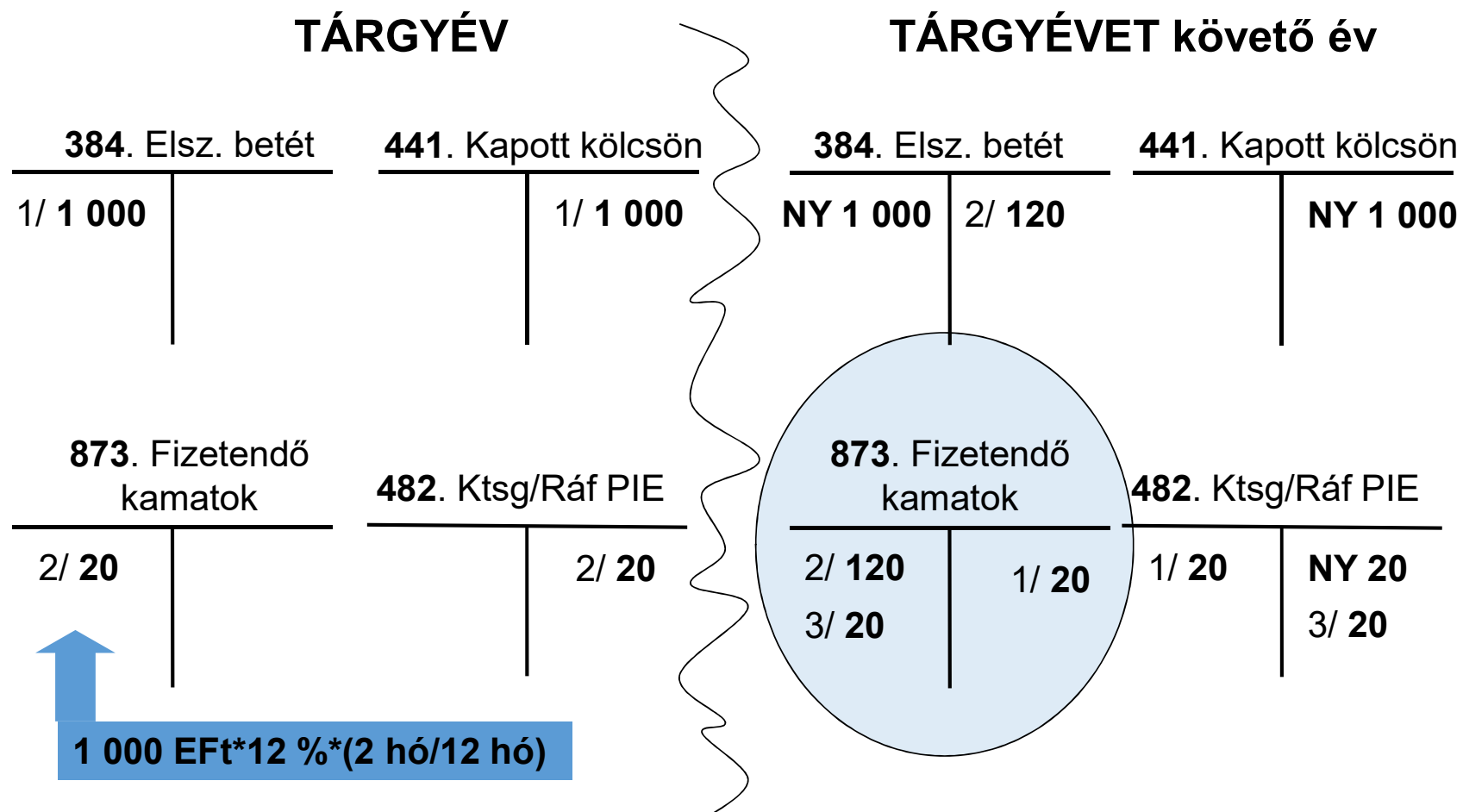
TÁRGYÉVET követő év

194. Adott kölcsönök		384. Elsz. betét	
NY 1 000		NY 1	2/ 120

391. Bevételek AIE		973. BPÜ-i eszközöl szárm bev, ÁNY	
NY 20	1/ 20	1/ 20	2/ 120
3/ 20			3/ 20

Megoldás „Kölcsön – KÉRŐ” Kft.-nél

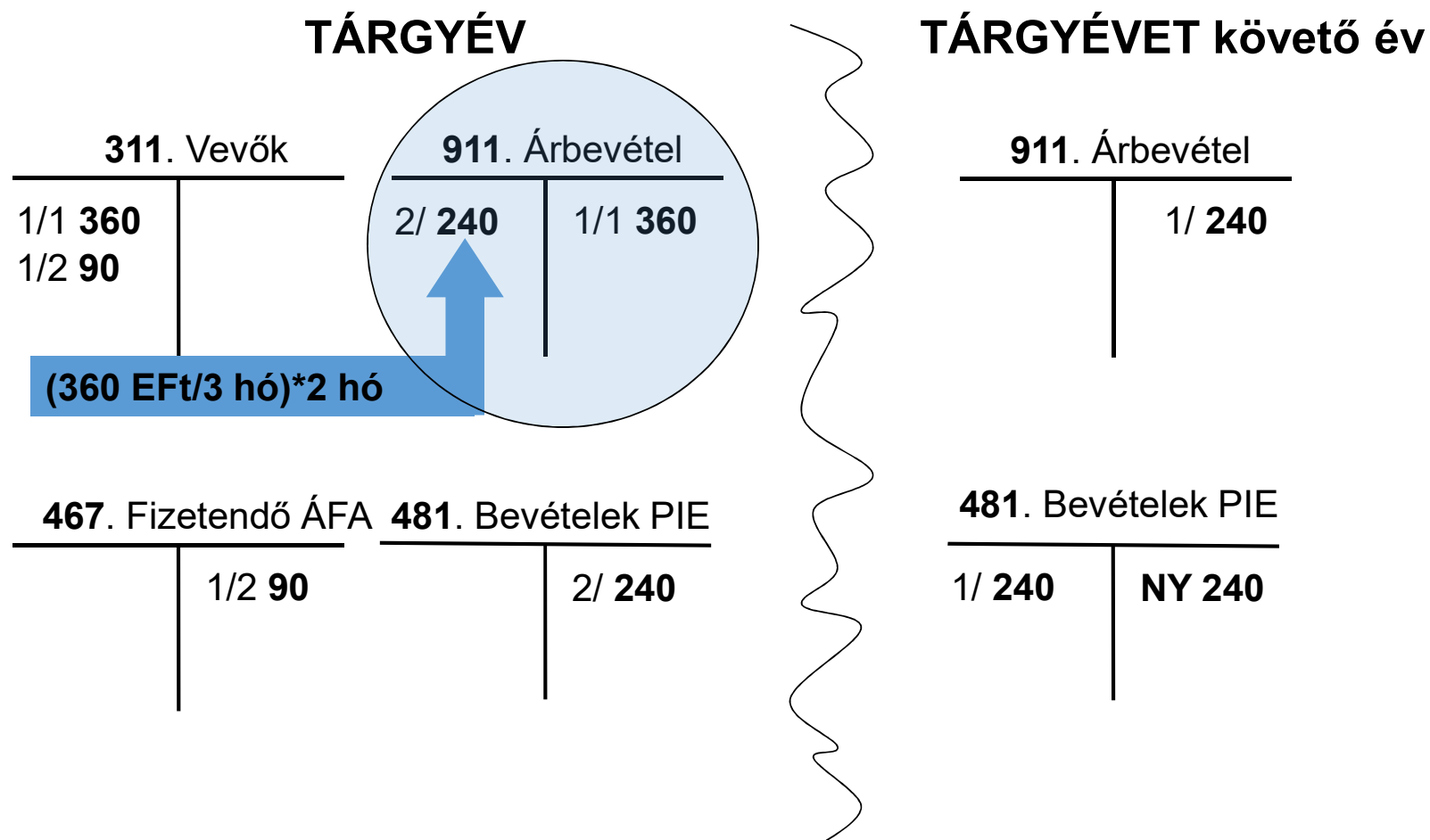
Példa 2

A „**Bérbe - ADÓ**” Kft. tárgyév december elején előre kiszámlázta „**Bérbe - VEVŐ**” Kft. felé a következő negyedévi bérleti díjat (tárgyév decemberi, tárgyévet követő év januári és februári bérleti díj). A negyedéves bérleti díj a számla alapján 360 E Ft + 90 E Ft ÁFA.

Feladat:

Könyveljük a tárgyévi és a tárgyévet követő évi gazdasági eseményeket mindkét vállalkozásnál!

Megoldás „Bérbe – ADÓ” Kft.-nél

Megoldás „Bérbe – VEVŐ” Kft.-nél

TÁRGYÉV

522. ISZ értéke		454. Szállítók	
1/1 360	2/ 240		1/1 360
			1/2 90

(360 EFt/3 hó)*2 hó

392. Ktsg/Ráf AIE		466. Előzetes ÁFA	
2/ 240		1/2 90	

TÁRGYÉVET követő év

522. ISZ értéke	
1/ 240	

392. Ktsg/Ráf AIE	
NY 240	1/ 240

Az időbeli elhatárolások a kiegészítő mellékletben

A kiegészítő mellékletnek tartalmaznia kell:

- a) a bevételek aktív időbeli elhatárolásának,
- b) a halasztott ráfordításoknak,
- c) a költségek, ráfordítások passzív időbeli elhatárolásának,
- d) a halasztott bevételeknek

a jelentősebb összegeit, azok időbeli alakulását. [90. §
(1)]

1) Tesztkérdés

Az alábbi állítások közül válassza ki a helyes állítást/állításokat!

- a) Az aktív időbeli elhatárolások elszámolása növeli, a passzív időbeli elhatárolás elszámolása csökkenti az adózás előtti eredményt
- b) Az aktív időbeli elhatárolások elszámolása csökkenti, a passzív időbeli elhatárolás elszámolása növeli az adózás előtti eredményt
- c) Az aktív időbeli elhatárolások feloldása csökkenti, a passzív időbeli elhatárolás feloldása növeli az adózás előtti eredményt
- d) Az aktív időbeli elhatárolások feloldása növeli, a passzív időbeli elhatárolás feloldása csökkenti az adózás előtti eredményt

2) Tesztkérdés

Egészítse ki a következő állítást! A tartósan adott kölcsönökhöz kapcsolódó, a tárgyévre időarányosan járó kamatot ..... kell elszámolni.

- a) az adott kölcsönt csökkentő tételként
- b) pénzügyi műveletek bevételeként
- c) egyéb bevételként
- d) aktív időbeli elhatárolásként

3) Tesztkérdés

A vállalkozó tárgyév november 5-én előre kiszámlázta a bérbe adott irodahelyiség 3 havi (tárgyév november, tárgyév december és a tárgyévet követő év január) bérleti díját, melynek a számlán szereplő összege 120 000 Ft + Áfa. Válassza ki a helyes megoldást!

- a) 40 000 Ft-ot kell kimutatni a bevételek aktív időbeli elhatárolásai között.
- b) 80 000 Ft-ot kell kimutatni a bevételek aktív időbeli elhatárolásai között.
- c) 40 000 Ft-ot kell kimutatni a bevételek passzív időbeli elhatárolásai között.
- d) 80 000 Ft-ot kell kimutatni a bevételek passzív időbeli elhatárolásai között.

Kötelező és ajánlott irodalom

- Tankönyv 6. és 9. fejezet

Ajánlott irodalom:

Vonatkozó részek

- Siklósi-Veress (2016): Könyvvezetés és Beszámolóképzítés 2016, Saldo
- Dr. Sztanó Imre: A számvitel alapjai, 2013

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/0007_c3_1065_1067_szamvitelalapai_scom/adatok.html

- Dr. Ormos Mihály: Számvitel, Typotex 2013

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2011-0023_Szamvitel/adatok.html